

OBRAZ PŘÍTELE

OBRAZ ДРУГА

С. 4

OBRAZ PŘÍTELE

ОБРАЗ ДРУГА

V Brně, leden 1989

č.4

Pravda = jen pravda = to není jednoduché
Dva pohledy na jeden problém

Politický komentátor Pravdy Vsevolod Ovčinnikov hovořil na posledním plénu Svazu žurnalistů o tom, co vzrušuje mnohé: zda sovětský tisk svými kritickými vystoupeními neničí obraz naší země, který si za mnohá desetiletí vytvořili přátelé Sov. svazu.

Problém o působení glasnosti na vztahy zahraničí k SSSR se připomíná i v dopise, který v předvečer Nového roku dostala redakce MN od člena vedení italské KS, předsedy kontrolní a revizní komise IKS Ciancarla Pajetty.

Vsevolod Ovčinnikov:

"... Již v televizi jsem mluvil o tom, že oplýváme schopností upadat z jedné krajnosti do druhé. Chtěl bych mluvit o tom, jaký to má vliv na naše zahraniční přátele. Ještě teď cítím zážitky ze setkání s Johnem Aldridgem, našim věrným přítelem, který nedávno vystoupil ze Společnosti anglo-sovětského přátelství a Společnosti pro kulturní styky s SSSR = jak řekl = "pod vlivem toho, co bylo opublikováno v sov. tisku". A to se týká především Nové doby a Moskevských novostí. Aldridge řekl: "Možná ničíte obraz nepřítele, ale zároveň ničíte i obraz přítele. Ukazuje se, že ti, co vás celý život hájili, neměli pravdu a antisovětská propaganda ji měla".

Doufám, že mně správně pochopíte. Víím, že je nutné vymést smetli z pokoje. Nežádám, abychom se ohlíželi na Západ dříve, než začneme kritizovat. Ale chci říci, abychom to dělali s rozumem, odpovědností a neupadali z jedné krajnosti do druhé. V tomto roce jsem vedl 4 dny diskuse s představiteli evropských komunistických stran, hosty Pravdy, šifiteli komunistického tisku. A já, který jsem často obhajoval přestavbu před našimi západními oponenty, jsem se setkal s kritikou z nečekané strany. Významný žurnalista z L'Humanité řekl: "Jistě, že je nutné dělat úklid po období stagnace, ale není nutné si vytrásat smetli přímo na hlavu."

Je to přesný obraz. Musíme být přesnější a odpovědnější při kritice, abychom svým masochismem, rozmazáváním některých momentů a vůbec módní daní nedostávali do nepříjemností přítele Sov. svazu. Když jsem přišel v r. 1951 do Pravdy, jeden z veteránů říkal: když jsem psal o údernících první pětiletky, šel jsem dělat rozhovor a říkal si: bylo by dobré, kdyby otce zabitého v době občanské války měl. A nyní se často zdá, že si teď novinář říká: bylo by dobré, kdyby měl pronásledovaného otce. To by přidalo aktuálnosti plánovanému rozho-

voru.

Samozřejmě, soudruzi, musíme být otevření, musíme říkat pravdu o světě, v němž žijeme. Často se ptají: má vůbec sovětský člověk znát pozitivní stránky kapitalismu? To vše našeho občana dráždí, zvláště když mu v televizi ukazujeme to, co u nás není a kdoví kdy bude.

Myslím si, že mluvit o tom by se mělo, protože je nutno vědět, kde jsme a jakou vzdálenost musíme projít. Musíme sundat klapky z očí a vidět svět takový, jaký je.

Chtěl bych připomenout žurnalistům pracujícím v mezinárodní části, že kromě očí musí mít srdce. Vše, co vidí sovětský žurnalista za hranicemi, musí filtrovat přes srdce.

Nedávno jsem byl v Anglii. Viděl jsem lidi bez přístřeší, kteří nocovali v podchodě u metra Mramorový oblouk v centru Londýna. To před 10 lety nebylo. A se studem jsem si pomyšlel: škoda, že o tom nyní nemohu psát. Řeknou: "Zase ti bez přístřeší". A tak jsem ve svém článku o Anglii napsal jen dvě slova: že počet lidí bez střechy nad hlavou se za léta konzervativní vlády zdvojnásobil.

Snažíme se odideologizovat zahraniční politiku, ale nesmíme zapomínat na naše názory, ideály, naši ideologii..."

Giancarlo Pajetta:

Drazí přátelé!

Fakt, že Moskevské novosti jsou zajímavé noviny a že přinášejí do světa zajímavé zprávy, je už dávno znám mnohým lidem, tím spíše, že k jejich čtení není nutné znát rusky. Jednou jsem objevil exemplář těchto novin v angličtině na bulharské pláži. Leckdo by se zeptal pro sebe a rejpal nahlas: "není to jen novinka určená pro zahraničí?"

Neignorují nijak zvláštnosti vašeho listu, vaše umění dodávat zprávy a vést skutečně efektivní, dobrou propagandu ve prospěch vaší země. Ale věřím - promiňte, když vám to jako váš starý přítel řeknu -, že nejste dnes jediné zajímavé noviny. Když se mě někdo zeptá, co je nového v SSSR, především mu říkám: znovu denně čtu Pravdu a Izvěstije.

Jejich články jsou stále poněkud dlouhé, a myslím si, že nejen pro ty, kteří neumí podobně jako já dokonale rusky. A přesto jsem se stal propagátorem Pravdy, o níž jsem dříve trochu jedovatě říkával, že jejím vzorem jsou noviny "Ruský invalida" z minulého století.

A v těchto dnech mne článek o Brodském /třísloupcový!/ donutil třikrát převracet noviny, abych se přesvědčil, že skutečně držím v ruce Pravdu. To znamená, že perestrojka - slovo už přešlo do italštiny - skutečně existuje. Je zde celá stránka o sovětských Němcích, tu pod titulkem "Šalóm" čtu, že bylo znovu otevřeno židovské divadlo a

že na jedné vysoké škole se bude vyučovat hebrejštině a jidiš. A včera jsem uviděl na první stránce fotografii arménského katolika se při návštěvě Leninakanu.

Myslím, že tyto noviny dělají dobře, když píší o tom, že mnohé je ještě nutno kritizovat a mnohému se učit. Ale mnohému již se naučili = vedou dobrou propagandu ve prospěch Sov. svazu a socialismu a to znamená, že před nimi odkrývají mnoho nových nadějí.

Dokážete pochopit, jak se nás dotkla arménská tragedie. Sám jsem už přispěl na fond pomoci milionem lir. Možná, že vás překvapí, když napíšu, že glasnost, kritika, požadavek lepší organizace pomoci po zemětřesení = to vše do nás vlévá víru, že nejen budou rekonstruovány budovy, ale že se změní sami lidé v Sov. svazu, že se stavou lepšími.

Přemýšlím o problému Arménů a Azerbajdžanců, ale přitom si připomínám, že výklad velmi složité situace = i kritiku, i návrhy = jsem už našel v sovětských novinách.

Takový je každodenní život. A já věřím, že se vám podaří rozvíjet všechny. Roste počet nadšenců přestavby, od diskusí přejdou k praktickým činům, objeví se nové zboží v obchodech právě tak, jako se objevily nové materiály v novinách, jak se objevily nové kritiky, filmy, umělci = to, o čem se všude mluví.

Nediváte se na to, co jsem napsal, jako na dopis starého naivního přítele SSSR? Doufám, že ne. Nikdy se mi nelíbila ikona vyspělého socialismu, který vybízel k budování komunismu pro pozitíři nebo chtěl předhánět Američany v produktivitě práce během dvou, tří nebo čtyř let.

Jistě jsou u vás i takoví, kterým je líto těch dob, kdy letadla havarovala jen v Anglii a v Americe! Jistě mnozí vzpomínají na výborně vytištěnou Velkou sovětskou encyklopedii, v níž se nenašlo místo, ani řádečka pro mnohá jména hlavních organizátorů revoluce.

Také u nás jsou možná lidé, kteří by dále chtěli věřit, že Něvský prospekt se táhne každým kolchozem. Ale na každého, kdo setrává na pozici pštrosa, je deset lidí, kteří vidí v ostré kritice, v v dosouzení nepravdivosti, v naléhavém požadavku nového nejen znaky skutečných změn, ale i svědectví toho, že změny už skutečně probíhají.

A to je nová revoluce = beze zbraní, ale násobící sílu té dřívější = s puškami, partyzány, Rudou armádou nejen Bučonného, ale i Tuchačovského, Bljuchera, Jakira.

Přeji vám, abyste se nevzdávali v soupeření s Pravdou, která věnuje sloupce na první straně pokusu zfalšovat demokratickou pro-

ceduru při volbách předsedy kolchozu nebo píše o sov. občanech, kteří si berou půdu do nájmu.

Opatrní se musí učit u odvážných a to, co děláte, je záruka toho, co budete dělat v budoucnosti.

Je má chvála sov. tisku přehnaná? Odpovíám takto! Jako vždy na tomto světě je ještě dlouhá cesta vpřed, ale jedno je jasné = ještě před několika léty bych přísahal, že podobný dopis nikdy nenapíšu.

V novém roce 1989 si noviny PRAVDA, orgán KSSS, poprvé všímají Československa dne 5. ledna v článku S. Vtorušina "Z vlastní zahrady".

S. Vtorušin je jako korespondent Pravdy akreditován v Praze a ve svých člancích rád píše o tom, čemu je možno naučit se od ČSSR. Obzvláště ho láká úspěšné zemědělství, takže v článku o soukromně hospodařící rodině z jižního Slovenska popisuje nejen způsob života manželské dvojice, kde manžel pracuje jako šofér a manželka se stará o velkou zahradu a skleník, ale také si všímá pomoci, kterou poskytuje rodině "Svaz zahrádkářů". Na pozadí trvalých potíží v sovětském zásobování se Československo jeví s. Vtorušinovi jako země hojnosti a blahobytu.

MOSKOVSKIJE NOVOSTI č. 48 z 27.11.1988

Roy M e d v e d ě v

Naše obžaloba Stalina

Nezačal bych se zabývat žádným sečítáním obrovského množství obětí stalinismu = miliónů vězněných, zastřelených, zemřelých hlav, poslaných na sever a na východ, těch, kteří nevydrželi mučení, pohřbených v ohromných bezejmených hrobech, kdyby taková strašlivá statistika byla někdy zveřejněna. Ale taková oficiální statistika neexistuje a mám podezření, že nebyla nikdy provedena. A mezitím dosílávám při každém vystoupení o problémech stalinismu množství lístků s jednou a touže otázkou: "Kolik vlastně bylo dohromady všech obětí stalinismu?". Je tedy třeba zabývat se alespoň přibližnými součty. Ve srovnání s údaji západních badatelů nejsou moje cifry tak velké a já bych nechtěl nic zveličovat. Ale i mé výsledky mne nutí zhrozit se pokaždé množstvím represí a jejich obětí.

Počátek

První vlna masových represí proběhla již v letech 1927 = 1928 po Stalinově vítězství nad sjednocenou levou opozicí. Její oběti se staly tehdy desítky tisíc trockistů a zinovjenců vyslaných do vzdálených oblastí země, umístěných do politických "izolací", vyloučených ze strany a vyhozených z práce. Skoro všichni se vrátili v letech 1930 = 1933 k předchozí profesionální činnosti poté, co prošli ponižující procedurou "pokání" a "přísahy věrnosti Stalinovi". Za rok prošly stejnou cestou desítky tisíc "pravých úchylníků". V letech 1936 = 1937 byli všichni tito lidé podruhé uvězněni a již se ke svým rodinám nevrátili. Ve většině případů bývalí opozičníci /a dokonce i jejich podporovatelé ze 20. let = studenti a komsomolci/ byli na zvláštní tajný rozkaz v letech 1938 = 1939 zastřeleni. Jen několik set uvězněných z této skupiny se dožilo rehabilitace v letech 1954 = 1957.

Ještě v období boje proti trockistům a zinovjencům rozvinuli stalinisté nové politické kampaně, které byly doprovázeny masovými represemi. V různých svazových a autonomních republikách nastala

honba proti "buržoazním nacionalistům". Po "šachtinské věci" /1928/, která doznala velké známosti, proběhla represivní politická kampaň proti "škůdcům" z řad "buržoazních odborníků". V letech 1930 - 1931 byly všechny věznice a izolace přeplněny představiteli jak technické, tak i humanitní inteligence, která dříve ušla vyhnanství a která se tam setkala se zbytky menševiků a eserů. Souhrnný počet těchto obětí stalinismu se vyčísluje desítkami tisíc lidí.

V oblasti zemědělství po provokační akci proti dělnicko-rolnické straně proběhly masové represe proti agronomům, zootechnikům, pracovníkům družstevních orgánů, proti celé zemědělské inteligence.

Na počátku 30. let se v tisku říkalo, že orgány OGPU bylo uvězněno kolem 200 tisíc členů této strany.

Represe konce 30. let proti aktivní opozici zasáhly desítky tisíc lidí. Počet "škůdců", členů dělnicko-rolnické strany, "buržoazních nacionalistů" a pak "napmanů" již dosahoval stovek tisíc. Jen několik tisíc lidí z těchto představitelů "cizích" vrstev a tříd se dokázalo dostat z vězení ještě za Stalina. Jen několik tisíc přežilo těžká léta a vrátilo se z táborů v letech 1956 - 1957. Ti všichni pobýli ve vězeních nebo vyhnanství 25 až 30 let.

Kolik bylo "rozkulačených"?

Období úplné nucené kolektivizace trvalo přibližně čtyři roky /1929 - 1932/. Byla to svým rozsahem nevídaná represivní kampaň "rozkulačení". Ostře se odlišovala od protikulackých akcí z let 1918 - 1920. Tehdy odníмали zámožným sedlákům "zbytečnou" půdu a techniku, teď však konfiskovali celá hospodářství a rodiny "rozkulačených" vysídlovali do vzdálených končin severu a východu k trvalému pobytu v narychle zřizovaných "speciálních sídlištích".

Oficiální orgány počátkem 30. let zřejmě snižovaly úhrnný počet obětí "rozkulačování". V roce 1933 na lednovém plénu ÚV VKS/b/ jmenoval Stalin podezřele přesné číslo: 240 tisíc 757 rodin vysídlených z oblastí úplné kolektivizace. V pracích z historie KSSS ze 60. let se připomíná již 381 tisíc "rozkulačených" rodin. Ta dvě čísla však vyvolávají mnoho otázek.

Za prvé:

neznáme průměrnou velikost rodin "rozkulačených". V zámožných selských rodinách čítala v letech 1930 - 1932 málokterá méně než 5 - 6 lidí. Blízkou tehdejší "normě" byla rodina o 10 - 12 lidech.

Předpokládáme-li, že průměrná rodina měla 8 členů, pak 380 tisíc vysídlených rodin představuje 2,7 - 2,8 miliónů lidí. Podle údajů z let 1927 - 1928 se v naší zemi napočítalo více než milión rodin, které podle sociální statistiky těch dob patřily ke kulakům. A svědectví, že by alespoň malá část z nich byla ponechána na svých původních místech, nejsou. Navíc i podle údajů 30. let a podle pozdějších svědectví v mnohých okresech a oblastech byli vysídleni i střední rolníci. V některých okresech jich bylo mnohem víc než kulaků. Je rovněž známo, že v mnohých oblastech země se vysídlovali nejen kulaci, ale i tzv. "podkulačnici". Tímto zruďným slovem byli označováni všichni rolníci, dokonce i nejchudší, kteří vystupovali proti kolchozům, proti metodám kolektivizace. Kolik jich bylo, neví nikdo. Byli vysídlováni venkovští mniši a kněží, drobní obchodníci a kováři, všichni nepohodlní lidé. Stávalo se, že byly vysídlovány celé obce. Tak na Kubáni vyhnali na dalekou cestu všechno obyvatelstvo 16 stanic včetně kolchozníků i chudých soukromníků. Podobně se dělo i v Bělorusku.

Statistika rozkulačování se buďto nevedla, nebo je schována v archivech. Myslím, že bez velké chyby můžeme jmenovat cifru 10 miliónů lidí. Takové číslo sdělil Stalin Churchillovi, když se ho ptal na oběti kolektivizace.

Ovšem vysídlení není smrt. I když byli nezřídka kulaci nebo jejich dospělé děti stříleni, když se "aktivně stavěli na odpor" někdy i se zbraní v ruce /v některých oblastech vzplanula povstání a byla krutě potlačena/. Z 10 miliónů vysídlených sedláků většina nezahynula a přežila, i když s obtížemi. Úmrtnost byla veliká na cestě a v prvním období přivykání na "speciální bydliště", zvláště mezi starými lidmi a dětmi. Z tohoto hlediska se opět žádná statistika nevedla.

Následující strašná epopej je spojena se Stalinovou politikou: je to hlad v roce 1933. Ani zde není žádná statistika. Nejkrutější hlad zachvátil jižní oblast Ukrajiny a Kazachstan, v menší míře jím strádal Severní Kavkaz a Povolží. Různí autoři uvádějí různá čísla: od 4 do 10 miliónů lidí obětí. Myslím, že pro celou zemi můžeme přijmout jako hypotézu /do přesnějších výpočtů/, že v důsledku hladu zemřelo 6 miliónů lidí.

1. prosinec roku 1934 = nový bod sečítání

Snad jen rok 1934 se obešel bez jakáchkoli masových represivních kampaní, i když i v tom roce se zavíralo a odhalovaly se skupiny "kontrarevolucionářů". Avšak už na samém konci tohoto "klidného" roku = po zabití Kirova se začalo zavírat mezi "zinovjevci" a brzy nastala masová akce vysílední "cizích" elementů z Moskvy, Leningradu a některých jiných měst. Byly to rodiny bývalých "aristokratů", fakticky většina bývalých šlechticů a také malých kupců a kapitalistů, přibližně 1 milión lidí.

Takovým způsobem se podle přibližných výpočtů stalo ještě před strašným rokem 1937 /který považují mnozí západní autoři za začátek "velikého teroru"/ ne méně než 17 = 18 miliónů lidí obětí stalinismu. Z nich zahynulo nebo bylo zavražděno nejméně 10 miliónů.

V letech 1939 = 1940 se rozměry represí zmenšily. Lépe řečeno změnil se jejich charakter a zeměpis. K masovým vězněním došlo v západních oblastech Ukrajiny a Běloruska. Tam byly zatýkány "třídně cizí elementy". Byly internovány zbytky polské armády, na Sibiř byly vysídleny polské rodiny žijící stále ještě ve městech západní Ukrajiny a Běloruska.

V roce 1940 začalo zavírání lidí v Pobaltí, Bessarábii a severní Bukovině. Celkovou výši obětí těchto represí včetně deportací je možné určit jen přibližně: 2 milióny lidí.

Válka trestnou politiku nezastavila. Již v roce 1941 bylo vysídleno na východ všechno obyvatelstvo Autonomní německé republiky Povolží a vůbec všichni sovětští Němci. Velká část vysídlených se ocitla ve "speciálních sídlištích", ale nemálo jich bylo posláno do táborů, aby doplnili pracovní síly. Šlo o to, že počátkem války se zásobování táborů potravinami zhoršilo a pracovní den a pracovní vypětí narostly. Proto se v táborech silně zvýšila úmrtnost.

V letech 1942 = 1943 byla činnost orgánů NKVD přece jen přeorientována na potřeby války. Přitom se stavy tohoto lidového komisariátu nezmenšily, ale vzrostly. Avšak již koncem roku 1943 a po celý rok 1944 se začínají orgány NKVD více a více zbývat svou pravou činností. Podle rozhodnutí Státního komisariátu obrany byly na východ vysídleni Kalmykové, Čečenci, Ingušové, krymští Tataři, Karačajevci a některé menší národnostní skupiny: část Řeků, Kurdů

a jiných. Celkové množství vysídlených z Krymu, Povolží a Severního Kavkazu se přiblížilo 3 miliónům lidí, přičemž podle některých údajů ne méně než 1 milión dětí; starých lidí a žen zahynulo, protože nevydrželi obtíže vysídlování a prvních let života v nových oblastech.

Na orgánech NKVD spočinula velká práce "filtrovat" obyvatelstvo nedávno okupovaných oblastí SSSR osvobozených Sov. armádou. Je známo, že na územích, která se dostala pod okupaci, žilo přes 60 miliónů sovětských lidí. Velký počet obyvatel Ukrajiny, Běloruska, Moldávie, Pobaltí byl nucen žít v podmínkách okupace nejméně 3 roky. Aby neumřeli hladem, museli tito lidé pracovat v kolchozech, v průmyslových podnicích, na železnici, učit děti ve školách. Podle tehdejší terminologie "spolupracovat s okupanty". Potrestání si zasloužili samozřejmě všichni ti, kdo působili v trestných komandech pod velením německých vládců, v policii, v oddílech vlasovovské armády, v orgánech tisku = podřízených Göbbelsovi, a v některých jiných zařízeních. Těchto lidí nebylo málo a byli tvrdě potrestáni. Ty k obětem stalinismu počítat nebudeme. Ale bylo dost lidí, pro něž práce v závodech, kolchozech, na železnici byla jedinou možností, jak nezemřít hladu a zachránit od smrti hladem své děti. Všichni tito lidé ovšem pronásledováni nebyli, jinak by nebylo možno obnovit normální život a hospodářskou činnost v západních oblastech země. Ale prakticky všichni ti, kdo se nacházeli na okupovaných územích, měli omezená práva a nemalý počet z nich byl přece jen poslán do táborů, prořídých v letech války zvýšenou úmrtností.

Je mi zatěžko uvádět nějaký konkrétní počet a jen velmi přibližně a hypoteticky lze uvést asi 2 - 3 milióny lidí. Máme-li připočítat ty, kdo byli pronásledováni v letech 1945 - 1946, pak by bylo možno zvýšit číslo na 5 miliónů lidí. Vítězství přineslo svobodu vězňům, kteří přežili v zajateckých táborech, a miliónům obyvatel žijících na okupovaných územích, vyhnaným na nucené práce do Německa. Všichni tito lidé prošli přes tzv. dočasné filtrační tábory. Zdaleka ne všichni se vrátili domů. Mnozí byli posláni do táborů na Kolymu, do Kazachstanu, do Norilsku. Mezi nimi byli i hrdinní obránci Brestu, Sevastopolu, Oděsy, Stalingradu a Moskvy. A tak celkový počet obětí stalinismu v letech 1941 - 1946 lze určit počtem nejméně 10 miliónů lidí.

V letech 1947 - 1953 jsme prožili nemálo nových represivních kampaní. Byl to "leningradský proces", boj proti "kosmopolitům",

proti "lékařům = vrahům" Každá z těchto kampaní byla doprovázena vězněním. Trvala i věznění za obvyklé přestupky: "antisovětskou propagandu" a podle všech bodů 58. paragrafu Trestního zákoníku. Avšak nejtěžší válka a represe předchozích desetiletí tak vykrvá= cely zemi, že represe v letech 1947 = 1953 tak masové nebyly. Myslím, že neudělám chybu, když počet pronásledovaných z této doby odhadnu na 1 milión lidí.

Hrůzná statistika. Ale je nutno ji znát.

DISKUSE SPISOVATELŮ NA STRÁNKÁCH
ČASOPISŮ LITĚRATURNAJA ROSSIJA,
OGOŇOK A PRAVDA A JEJÍ OHLAS
NA SETKÁNÍ M.S.GORBAČOVA S PŘED-
STAVITELI SOVĚTSKÉ INTELIGENCE

(str.12 - 23b)

LITĚRATURNAJA ROSSIJA č. 43 z 28. 10. 1988

/orgán vedení Svazu spisovatelů RSFSR a vedení Moskevské spisovateléské organizace/

V říjnu se v Rjazani konalo výjezdní zasedání sekretariátu vedení Svazu spisovatelů RSFSR na téma "Naše kultura a literatura v letech přestavby".

Současně se v Rjazani uskutečnily Dny ruské literatury a IV Všesvazový básnický svátek Jesenina, kde vystupovali spisovatelé, kteří přijeli na zasedání, například Jurij Bondarev, Valentin Rasputin, Petr Prokurin, S. Kuňajev, S. Vikulov, A. Sofronov a mnoho dalších.

Zasedání sekretariátu řídil místopředseda Svazu spisovatelů RSFSR - J. Bondarev.

Mimo jiné byl projednán požadavek, aby v rámci RSFSR vycházel v masovém nákladu časopis "typu Ogoňku".

Rovněž bylo podpořeno stanovisko Pravdy /13.10.1988/, že by měl být zaveden pořádek do vydavatelské praxe v krajích RSFSR a že by měla být obnovena krajská nakladatelství.

Pro literatury autonomních republik by bylo zapotřebí vydávat časopis toho typu, jakým je "Družba narodov" v rámci SSSR.

S úvodním referátem na zasedání vystoupil Valentin R a s p u t i n. Z referátu vyjímáme:

Už jsme si zvykli na paradoxy, z nichž každý nás musí ohromit: aby byl uchráněn mír, hromadí se zbraně, schopné mnohonásobně zničit planetu; aby bylo vytvořeno zdání síly - podrývá se lidská síla tím, že se otravuje vzduch a země a získávají se potraviny plné jedu; aby bylo dosaženo splnění potravinového programu, lidé se vyhánějí z půdy a jejich sídliště jsou prohlašována za neperspektivní; aby bylo dosaženo bohatství, rozprodávají se hodnoty; abychom se očistili od špíny, pliváme na minulost atd.

A nakonec - abychom lidi přesvědčili o slávě a dostatku - importujeme mu cizí vzory. Kde je "vpravo" a kde je "vlevo" už se nikdo nevyzná...

Co se děje s naší kulturou? Jako by se jeden zločinný záměr křížil s jiným, aby byl národ zbaven paměti a citu, aby nevěděl, co a proč se děje. Kulturou a mravností se stalo to, co jimi nikdy nebylo, vychovateli se stali lidé pochybných kvalit a pro svátost máme jen pošklebek ...

x x x

Ani Volha, ani Sevan, ani Aral, ani Bajkal nepřilákaly tolik pozornosti ke své záchraně jako rocková hudba. Stačilo, aby se ozvaly nesmělé hlasy, že sice zakazovat rock není třeba, ale také není třeba propagovat ho s takovou náruživostí, jak to dělají sdělovací prostředky, protože těžké formy rocku nejsou neškodné - a v tu chvíli se sešikovaly pluky uměnovědců, skladatelů a hudebníků v čele se zasloužilými a národními umělci, aby rock bránily vlastním tělem a halasně se ohrazovaly, že nedovolí, aby umění bylo ostouzeno! ...

Komsomol, který zapomněl na údernické stavby, si vzal nad rockem patronát a okamžitě všichni začali křepčit ...

"Přijede do SSSR americký zpěvák Michael Jackson?" - vznáší dotaz Sovětská kultura v rámci zpestření reklamní nabídky. A odpovídá: "Goskoncert nám sdělil, že během posledních let se stále hledají partneři, kteří by mohli převzít organizaci koncertů nejpopulárnějšího amerického rockového zpěváka Michaela Jacksona, ale tyto snahy se neseťkaly s úspěchem..." Jak bychom si nevzpomněli na známé vytoužené přání: "Pročpak nejede, proč asi nepřijíždí doktor Bolíto?"

(V další části spisovatel polemizuje s kritikami rocku v novinách a uvádí, že pod vlivem rocku se mládež dopouštěla vandalství. Kritizuje rovněž volbu královen krásy, nesouhlasí s tím, že nad touto akcí sň vzal patronát Svaz filmových umělců a říká:)

Svaz filmových umělců se nepostavil do čela této akce nadarmo. Odtud už není daleko k pornografickým filmům. Veřejné mínění na ně sice není připraveno, ale postupně si zvyká. Televizní pořad "Vzgljad" už vystoupil na obhajobu homosexuálů, kteří jsou mimo zákon. Prostitutky poskytují interview a roz-

dávají zkušenosti. Školákům se radí, jak mají používat preserva-
tivy, aby se nedostali do maléru...

x x x

Jen o to se nyní starají a toho se snaží dosáhnout čiper-
ní pachtýři, kteří si propachtovali představbu, jen toho chtějí
dosáhnout horliví zástupci neomezených svobod v kultuře:
aby ve společnosti byla vytvořena taková situace, v níž by kaž-
dá připomínka tradic a národních kořenů vyvolávala rozhodný ode-
por a v níž ^{by} se kolem představitelů národní kultury a duchovního
života vytvářela atmosféra netolerantnosti a teroru.

Nemálo už bylo dosaženo tím, že se do jedné řady kladou jak
jevny národní, tak jevy fašistické a provádí se manipulace s těmi-
to pojmy s takovou obratností, že různé barvy těchto jevů se pro
necvičené oko slévají vjedno. Kdybychom naslouchali těmto hlasům,
zdálo by se, že nemáme tisíciletou kulturu a ještě starší historii
a že jsme jen věční příživníci, kteří se hřejí u cizího ohně...

x x x

Sociolog M. A n t o n o v n a tomtéž zasedání /kromě jiné-
Ho/ poznamenal:

Nyní se mnoho hovoří o tom, že je nezbytný pluralismus ná-
zorů. Ale s takovým zaměřením, aby věc socialismu byla upevněna
a uchráněna. V souvislosti s tím nemohu neřici, že mne velmi
znepokojuje extremismus některých ideologů - "kupců", kteří vy-
zývají k neomezenému rozvíjení zbožně-peněžních vztahů, ke zvy-
šování cen spotřebního zboží a vytváření podniků s účastí zahra-
ničního kapitálu.

Tak například tyto společné podniky jsou někde nutné, ale
je potřeba je zakládat rozumně a s mírou...

Podle mého názoru se hlavní bitva neodehrává mezi "kavalerií"
a "kupci", ale mezi těmi, kdo brání politickou, ekonomickou, vo-
jenskou, kulturní, technologickou a duchovní nezávislost a kdo
se chce zapojit do světové ekonomiky za každou cenu, přičemž
nevidí ani to nebezpečí, že naše země by se mohla stát kolonií

transnacionálních korporací.

x x x

Z vystoupení kritika A. L a n š č i k o v a:

Národní sebezapření ve prospěch vesmírného církevního zájmu /V. Solovjev/ nebo ve prospěch vesmírného ideologického zájmu /idea světové revoluce/ je vždy klamem nebo sebeklamem a vždy je to objektivní únik před vlastní národní odpovědností před jinými národy. Velké národy mají jen jednu přednost před jinými národy: je to historická odpovědnost za společný osud světa. Je to však přednost?

x x x

Odchod Tolstého z Jasné Poljany byl nejen odchodem z rodného domu, ale odchodem ze světa s jeho obvyklou nesmyslností všedních dní. Tolstoj se zřekl světského života, rozhodl se žít podle své víry a zahynul. Tolstoj byl příliš veliký, aby se mohl zřící sám sebe. Tolstého následoval celý ruský národ, když se rozhodl zřící se sám sebe, vystoupil na Golgotu a ukřižoval se nad ohněm občanské války. Na dlouhou dobu se pak odřekl světského života ve jménu všesvětového budoucího štěstí a v ideologickém boji se div nevyvraždil. Jen Velká vlastenecká válka, která mu připomněla jeho historickou odpovědnost, v něm znovu probudila národní citění.

Někteří představitelé přestvby nás však znovu vyzývají k národnímu sebezapření. Ve jménu čeho? Půl tisíciletí křesťanské Rusko zadržovalo dynamickou a agresivní Asii od nájezdů na Evropu, další polovinu tisíciletí Rusko zadržovalo dynamickou a agresivní Evropu od výpadů do Asie. Zpočátku jsme chránili Evropu před Asií, potom Asií před Evropou a kdo teď ochrání nás, když jsme sami sebe zbídačili ekonomicky i mravně?...

x x x

Spisovatel S^r K u ň a j e v :

V Litgazetě se často tvrdí, že úkolem spisovatele je zrušit tabuizovaná témata. Jedno z těchto tabuizovaných témat je anti-semitismus. Myslím, že odtabuizovat není třeba antisemitismus, ale židovskou a nebo přesněji židovsko-ruskou otázku.

/Dál s. Kuňajev srovnává Chagala a Levitana a říká, že první z nich byl vynikající židovský umělec a druhý ruský/
Tvrzení, že "to není ruský umělec /nebo spisovatel/, protože je žid", je nesprávné a hanlivé. Formulace, že "to není ruský umělec, protože je to židovský umělec" = je správná a ních urážli-
vého na ní není...

V ruském ideologickém životě by bylo správné legalizovat židovský národní živel se všemi zvláštnostmi jeho vývoje. Kdo to nepřiznává, popírá nebo nepozoruje, přispívá k tomu, že židovský živel se stává tvrdší. Židovská vědomí je třeba zbavit komplexu agresivního strachu v zájmu jeho vlastní budoucnosti.

Odpověď časopisu OGOŇOK byla zveřejněna v jeho dvou číslech: v č. 52 z prosince minulého roku a č. 1 z ledna letošního roku.

V loňském čísle je odpověď koncipována jako montáž z dopisů čtenářů a z nich vyjímáme:

T. F. S t o l j a r o v o v á, docentka filosofické katedry Vysoké školy elektrotechnické v Rjazani:

"Píši o svém rozčarování a znepokojení, ne-li o horších pocitech. S tak soustředěným útokem na noviny Sovětskaja kultura, Moskevskije novosti a na časopisy Ogoňok a v menší míře také na Znamja a Novyj mir i Junost' jsem se ještě nesetkala, i když s polemikou v literárním světě jsem obeznámena... Když byste viděli, co si dovolovali tito lidé /mám na mysli spisovatele/ na početných setkáních s rjazaňskými čtenáři a kolika z nich popletli hlavu..."

Podle T.F. Stoljarovové byly noviny a časopisy Sovětská kultura, Ogoňok a Moskovkije novosti označovány za "nové apoštoly občanské války" /A. Lanščikov/ či za "pachtýře přestavby" /V. Rasputin/; historik J. Afanasjev za "herolda estrády" /M. Lobanov/ atd.

T.F. Stoljarovová dále říká:

"Jsem Ruska a velmi se mně dotýká ruská národnostní otázka..."

Stojí před námi mnoho závažných problémů. Ale to, jak tyto otázky formulují S. Kuňajev, A. Kazincev, P. Gorelov a další, zavdává podnět ke kritice. Styl myšlení, forma výkladu a způsob argumentace nás nutí domnívat se, že jde o ideology nechvalně známé 'Paměti'. Seznam jmen pronásledovatelů ruské kultury je jimi vybrán tak, že nedvousmyslně poukazuje na pikle sionismu..."

Ing. Alexxandr R u t t e r , CSc.:

"Myslím, že taktika vyčkávání, praktikovaná Ogoňkem, je chybná. 'Paměť' a její ochránci rozvíjí velmi aktivní činnost, o čemž svědčí vystoupení 'Paměti' v Leningradě a uveřejňování článků jejich obhájců na stránkách časopisu Naš savremenik. Tento časopis se stal tribunou přívrženců Paměti, jejich přímých i nepřímých ochránců. Za první polovinu roku 1988 v něm byly zveřejněny čtyři takové články: V. Rasputina, A. Kuzmina, A. Kazinceva a dopis skupiny minksých vědců na podporu pracovníka Ústavu filosofie a práva AV BSSR V. Běguna.

Zvláště vyvolává pohoršení publikace v pátém čísle časopisu a to spíše pro redakční poznámky než kvůli dopisu členů běloruské Akademie věd. Tyto poznámky nejsou ničím jiným než nejhrubším překrucováním článku K. Marxe K židovské otázce se snahou prezentovat Marxe jako antisemitu. Tento protimarxistický a ve své podstatě provokační výpad by se měl setkat s rozhodným odporem..."

V časopise OGOŇOK č.52 z loňského roku v článku Provinční anekdoty, z něhož jsme vyjmuli názory docentky Stoljarovové a inženýra Ruttera, vyjadřuje oddělení literatury svůj názor takto:

"V Politizdatu právě vyšla kniha čtenářských dopisů, adresovaných známému historikovi, akademikovi A.M.Samsonovovi. Kniha se jmenuje 'Vědět a pamatovat.' Je průřezem mínění sovětské veřejnosti v období přestavby. Analýza 2500 dopisů vede k závěru, že stalinismus v naší zemi dál blahodárně vzkvétá na dvou úrovních:

na úrovni jakoby vědecko-literární, o níž pojednává například J.Karjakin v článku 'Nebylo by lépe nestoupat na hrábě?' (Znamja č.9,1987)

a na úrovni všedního vědomí.

Je podstatné, že úroveň všedního vědomí se podstatně změnila, ale nehledě na to musíme spolu s B.Brechtem přiznat, že: 'ještě může rodit lůno, které v sobě chovalo hada...'

Chtěli bychom věřit, že manifesty rjazaňských řečníků nezatáhnou ruskou kulturu do bažiny národní omezenosti.

Mimoходом řečeno: obyvatelé Rjazaně potvrdili oprávněnost této naděje: posílali totiž hostujícím literátům zcela rozumné dotazy. Na jeden z nich odpovídal spisovatel Vladimír Krupin. Za lístek, na němž stálo: 'Probíhá boj, ale kdo s kým bojuje se nedá poznat', Krupin vyčínil autorovi: 'Jakpak by nebylo poznat, co jsme dělali celou tu dobu? Ti, kteří milují Vlast, bojují s těmi, komu nic není svaté.'

Jestliže si uvědomíme, koho proti sobě staví ti, kdo milují vlast, pak uvedený spisovatel si bere na svá bedra příliš mnoho", říká představitel literárního oddělení OGOŇKU.

V OGOŇKU č.1/1989 je uveřejněn Otevřený dopis Juriji Bondarevovi - místopředsedovi Svazu spisovatelů RSFSR, od Michaila Kolosova, hlavního redaktora novin LITĚRATURNAJA ROSSIJA, orgánu Svazu spisovatelů RSFSR, kde byly v říjnu 1988 zveřejněny diskutované materiály.

Michail Kolosov ve svém dopise mimo jiné píše:

"Obsadil jsi vysoké místo ve vedení Svazu spisovatelů a soustředils ve svých rukou všechnu moc nad všemi spisovatel-skými tiskovými orgány RSFSR: vydavatelstvími, časopisy, novinami.

Nevím, jak řídíš jiné redakce, ale zato dobře vím, jak usměrňuješ týdeník LITĚRATURNAJA ROSSIJA ... Zkusil jsem to na vlastní ~~kůži~~ kůži. Svým nátlakem jsi noviny vlastně zadusil a tvé požadavky i tvé otevřené nepřátelství stále visí nad novinami jako damoklův meč. Během posledních let jsi vytvořil nesnesitelné podmínky v redakci v důsledku malicherného poručnickování a peskování.

Uvedu jen některé příklady tvého "kurátorství", jen jednotlivé body, svědčící o tvém "řízení" novin:

Ve druhém měsíci mého pobytu v redakci jsi křičel a metal hromy a blesky kvůli zprávě z pléna vedení Svazu spisovatelů RSFSR, na němž byl kritizován "Naš sovremennik" ...

Vždy ses rozhořčoval, když se v novinách objevovala jména kritiků A.Bočarova a I.Dědkova, dávals důtky a požadovals, aby jejich články nebyly otištěny...

Před dvěma lety jsi zorganizoval v sekretariátu Svazu spisovatelů RSFSR prověrku novin a požadovals rozpuštění redakce... Jen zásah ÚV KSSS tehdy zachránil noviny od zániku ...

Dnes, kdy se v tisku objevují kritické články na adresu "nedotknutelných spisovatelů", tedy i na tvou, snažíš se s obzvláštní vehemencí podřídít si naše noviny: potřebuješ je jako hlásnou troubu, která by propagovala tvé - mírně řečeno - nepřilíš pokrokové názory, která by usvědčovala a špinila tvé protivníky. Chceš noviny změnit v orgán, který by rychle reagoval na kritiku, vanášenu proti tobě a proti tvé skupině v jiných časopisech. Redakce se snaží bránit a to tě zvláště hněte.

Na jakých pozicích stojíš, to není pro nikoho tajemství.

V sekretariátu vedení Svazu spisovatelů RSFSR jsi srovnal nynější situaci v literatuře se situací, která se vytvořila v červenci roku 1941, když progresivní síly, projevující neorganizovaný odpor, ustupovaly pod tlakem úderů, zasazovaných jim jako beranidlem, ovládaným civilizovanými barbary.

‘Jestli nenastane vítězství u Stalingradu’, řekls, ‘všechno se skončí tak, že národní hodnoty budou uvrženy do propasti.’

Na 19. Vsesvazové konferenci jsi situaci v zemi přirovnal k letadlu, které vzlétlo, ale neví, jestli na konci letu je lete tiště, na kterém by mohlo přistát.

x x x

Užitku věci by prospělo, kdyby noviny Litěraturnaja Rossija byly ušetřeny malicherného postrkování a kdyby mohly volně dýchat v období demokratizace a otevřené politiky...

Kolektivu novin se velmi těžce pracuje pod cenzurou, jako je tvá. Je totiž tužší, než byla státní cenzura v období stagnace... Není už načase osvobodit redakci od tvých pout, od tvých těžkých skupinových okovů?"

x x x

Tato diskuse bezprostředně předcházela známému setkání Michaila Gorbačova s představiteli inteligence v ÚV KSSS, konaném v pátek 6. 1. 1989. /RUDE PRAVO v pondělí 9. 1. 1989/
Z dlouhého referátu M. S. Gorbačova vyjímáme tento odstavec:

"Přestavba nám umožnila pochopit problémy slaďování vztahů mezi národnostmi a pomohla nám začít je řešit. Leckde to však nabylo takové podoby, že to škodí přestavbě samé, demokratizaci a veřejné informovanosti. Leckde se pokusil obrátit veřejnost, orientovanou na řešení národnostních otázek, proti přestavbě. To však vede do slepé uličky. Je to spolehlivá cesta k tomu, aby bylo řešení národnostních problémů zmařeno a aby přestavba byla oslabena.

Všechno, co vede ke konfrontaci národů a národností, rozněcování nacionalistických vášní, všechny výzvy k národní izolo-

vanosti a výlučnosti, o extremistických výzvách ani nemluvě, je nepřijatelné. Kdyby se to rozšířilo, způsobilo by to obrovskou škodu naší společné věci, velmi vážně by to zkomplikovalo všechny procesy přestavby. O tom je také třeba mluvit přímo.

Proč jsem považoval za nutné vyslovit se k tomu na dnešním setkání? Velmi mnoho závisí na postoji vědců a tvůrčí inteligence. Poslední doba, bohužel, ukázala, že zdaleka ne všichni, komunisty nevyjímaje, nejsou na potřebné výši. Ukázalo se, že ani nejvzdělanější lidé někdy nedovedou rozlišit národnostní od nacionalistického a pochopit dialektiku internacionálního a národnostního."

Jelikož RUDÉ PRÁVO přineslo velmi podrobnou zprávu o tomto zasedání, vyjímáme z ještě podrobnější zprávy v LITĚRATURNOJ GAZETĚ /LG č.2 z 11.1.1989/ jen to, co RUDÉ PRÁVO vynechalo, například diskusi mezi spisovatelem V.P. Astafjevem a M.S. Gorbačovem.

Spisovatel V.P. A s t a f j e v

vyjádřil ve svém vystoupení pochybnost o tom, že v SSSR byl ve vhodnou chvíli přijat zákon o organizaci a provádění schůzí, mítinků, pouličních demonstrací a průvodů. U nás v Krasnojarsku, řekl, pracující navrhli, aby se mítink prováděl na ... ostrově. Jaká je to demokracie? Řečník uvedl fakta, která podle něj svědčí o zbytečných bezpečnostních opatřeních při rozhodování o otázce, zda konat nebo nekonat demonstrace.

M.S. G o r b a č o v

Pro vaši informaci sděluji: případů zakázání mítinků a demonstrací bylo jen 6 - 7 %, zatímco 93 - 94 % demonstrací bylo povoleno. To za prvé. A za druhé: mohou nastat případy, že lidé, kteří by měli dodržovat zákon, se nijak nemohou vejít do jeho rámce ani se shodnout s pravidly morálního kodexu. Toho samozřejmě nejsme uchráněni. V celém světě na takové případy pamatuje zákonodárství, které je často velmi tvrdé. Lidé byli znepokojeni těmi hrozbami, které se ozývaly z různých míst. Dělníci, rolníci a velká většina všech lidí oprávněně požadovala zajištění pořádku.

ku. Jak by to dopadlo, kdyby ústředí neučinilo tvrdé a neodkladné kroky proti rozvíjejícímu se konfliktu, vyplývajícímu z nevráživosti mezi národy Armenie a Azerbejdžanu? Takový zákon není proti lidu, ale je pro lid. Sami jsme k němu dospěli. Ale protože vás znám, Viktoro Petroviči, jako člověka přímého a otevřeného, jsem ochoten vám věřit. Je třeba posoudit situaci přímo na místě a podívat se, jak to vypadá s uplatňováním tohoto zákona.

PRAVDA 18. 1. 1989

D o p i s do "Pravdy", který odeslali spisovatelé:

M. Alexejev, V. Astafjev, V. Bělov, P. Proskurin, V. Rasputin,
S. Vikulov a režisér S. Bondarčuk

Osvobození svědomí od znevolnění, demokratizace a otevřenost
= kdo jiný než spisovatelé by z toho měli mít radost?

I když z celého srdce podporujeme plodný proces, který dnes udává
tón životu naší společnosti, přesto nemůžeme pomlčet o jevu, který
vyvolává znepokojení, o pění, která se objevuje na hřebenu mohutné-
ho proudu obnovy.

Pod pláštíkem životně důležitých hesel dochází v některých tis-
kových orgánech k bezprecedentnímu překrucování dějin, revidují se
sociální výdobytky lidu, znesvěcují se kulturní hodnoty. Bohužel ta-
to tendence je zvláště typická pro "Ogoňok". Tyto procesy zachází
daleko za literární rámeček. Časopis přijal roli jakéhosi soudce ve
všech důležitých sporech, týkajících se veřejného života, politiky,
ekonomiky, kultury a mravnosti. Dělají se pokusy o rehabilitaci po-
chybných jevů minulosti.

Všechno to probíhá pedle zásady = někdo něco řekl, někdo to
uslyšel, někdo někomu zatelefonoval = t.j. bez odkazu na dokumenty
a na pečlivě prověřená fakta, bez opory v pečlivě provedené analy-
ze a ve všeobecně platných etických zákonech, avšak s jasně výtčeným
cílem: = ponižit, pomluvit, diskreditovat.

Přesně tato metoda je uplatněna při sestavení "Dopisu Juriji
Bondarevovi" (Ogoňok č.1 z r. 1989), který ohromuje svým cynismem
a tvrdostí. Cožpak jsme natolik ztratili cit pro vlastní důstojnost
a občanskou odpovědnost, že pro nic, za nic dovoluujeme ponižovat a
urážet známého umělce?

Věc není jen v tom, že z této a z podobných publikací v Ogoňku
se nám, spisovatelům, zjevně dělá nanic, ale také se stydíme za toto
sovětské periodikum.

"Ogoňok" si dovoluje ve formě fejetonu referovat o tom, jak
proběhlo spisovatelské fórum v Rjazani, na němž desítky spisovatelů,
kteří jsou vážně znepokojeni stavem věcí v rodné zemi, hlasitě ho-
vořili o svém trápení a potřebách země. Jejich vystoupení časopis
charakterizoval jako "anekdotické" a pro větší znevážení dodává, že

je "provinčně anekdotické". Dvojitá netaktnost!

I ve vztahu k řečníkům, i ve vztahu k "provincii", ve které - což by si měl Ogoňok uvědomit - žije většina obyvatelstva země i většina spisovatelů Ruska.

Chromuje nás, že v řadě tiskových orgánů je tak zřetelně vyjádřena snaha pohanět a škrtnout mnohonárodní sovětskou uměleckou kulturu, zvláště ruskou - klasickou i současnou. Nedůstojný poprask kolem Majakovského, zesilující se výpady proti Šolochovovi a proti současným a národem uznávaným spisovatelům je možno přiřadit k proudu, neseným snahou poplivat naše duchovní hodnoty.

Tento fakt nás znepokojuje a nutí nás obrátit se na váš list ve dnech, kdy svět volá po toleranci a milosrdenství.

Závěrečné stanovisko PRAVDY ke zmíněné diskusi spisovatelů je zveřejněno dne 28.1.1989. V článku "Ve jménu konsolidace" s podtitulkem "Mínění redakce" je řečeno (zkráceně) toto:

"... Nyní je zvláště důležitá odpovědnost při vynášení soudů a vysoká kultura diskusí, rozhodné upuštění od skupinových zájmů, od nevraživosti a zarputilosti a naopak v zájmu přestavby je nezbytná konsolidace sil na principiálních základech...

Pisatelé dopisů do Pravdy podtrhují, že strana chová úctu k práci spisovatelů i pracovníků vědy a kultury a k přímosti a čestnosti jejich pozic a v důsledku toho podporuje plodné diskuse. Takové diskuse, které umožňují úplněji zjistit a zakalkulovat veřejné mínění, zájmy různých vrstev společnosti a podpořit všechno nové a pokrokové, co s přestavbou vstupuje do našeho života, jakož i zavčas postřehnout negativní jevy a chyby a vyhnout se jejich rozšíření.

S tím větším rozhořčením je přijímán fakt, že v některých vystoupeních známých mistrů slova a umění dochází k vzájemným urážkám a projevům netolerantnosti... i k vyřizování osobních účtů. To nemá nic společného se skutečným názorovým pluralismem a v lidech to vyvolává údiv a rozhořčení.

Ostrou reakci vyvolalo zveřejnění dopisu A.Alexejeva, V.Astafjeva, V.Bělova, S.Bondarčuka, P.Proskurina, V.Rasputina a S.Vikulova v Pravdě dne 18.1.1989. Mezi různými ohlasy (telegramy, krátkými a delšími dopisy) je i stanovisko skupiny spisovatelů: V.Bykova, B.Vasiljeva, A.Vozněsenského, D.Granina, I.Druce, V.Dudinceva, J.Jevtušenka, F.Iskandera, B.Okudžavy a A.Pristavkina. Jejich kategorický protest je vyvolán jak obsahem, tak i břitkou formou publikace a rovněž tím, že její argumentace je nedostatečná. 'Přestavba,' píší autoři, 'musí stát nad osobními ambicemi a skupinovými zájmy.' S tím nelze nesouhlasit rovněž jakož i s návrhem, aby literární polemika byla vedena čestně a principiálně, s úctou k práci kolegů, aniž by byly používány nepoctivé metody.

Vše se jeví tak, že není důvodů rozvíjet další diskusi o těchto otázkách a tím dále hromadit vzájemné výtky. Redakce je plně

solidární s těmi, kdo jsou pro tvůrčí soutěž spisovatelů a umělců, pro soutěž za pracovním stolem, na divadelní scéně či ve filmovém studiu. S těmi, kdo jsou pro konsolidaci, avšak ne za každou cenu, ale v zájmu přestavby, na půdě našich socialistických hodnot."

Tímto článkem PRAVDA uzavírá diskusi, aniž by uspokojila zájem čtenářů, kteří nyní hoří zvědavostí, co vlastně napsali ve svém dopise spisovatelé Bykov, Vasiljev, Vozněsenskiĵ, Granin, Druce, Dudincev, Jevtušenko, Iskander, Okudžava a Pristavkin.

Zájemcům o problematiku K o m i n t e r n y doporučujeme, aby se seznámili s novým pohledem na její úlohu v článku Fridricha F i r s o v a a Iněsy J a Ź b o r o v s k é "Nadiktováno Stalinem" v NOVÉ DOBĚ č.2/1989 a porovnali toto hledisko se stanoviskem našich historiků prof.dr.V.Č a d y, DrSc, dr.L. B o - b í k o v é, doc.dr.J. G a l a n d a u e r a, DrSc, dr.A.K r i v é, CSc, které tito historikové vyjádřili v besedě za kuřatým stolem v RUDÉM PRÁVU 3.2.1989 v článku "Bolševizace a V.sjezd KSČ".

Přestavba na Ukrajině

K článku "Krátká paměť" v KOMSOMOLSKÉ PRAVDĚ z 11. 12. 1988

Sovětská přestavba bojuje se stále se zvětšujícím národnostním problémem, který bolševici zdědili po Romanovcích a ještě více ho zkomplikovali. Kazachstán, Arménie, Azerbajdžan, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Krymští Tataři to jen potvrzují. Začíná se mluvit o Moldavsku a Bělorusku. A jak to vypadá s perestrojkou na Ukrajině? Tuto otázku často slyšíme z různých stran a uvědomujeme si, že naše země jsou sousedy a my o současném stavu na Ukrajině ve své většině nic nevíme, nebo jen to, co nám poskytne náš tisk.

Havarie na černobylské atomové elektrárně nám potvrdila, že s glasností a přestavbou na Ukrajině staré vedení ani nezačalo. Jenže ani na Ukrajině se nové procesy nedají zastavit. Staré vedení sice zůstalo, ale i zde začínají změny.

Ukrajinský národ prodělal těžký historický vývoj, poznamenaný velkými oběťmi. Vždy musel bojovat za svou národní podstatu a bytí. Ať už proti zvůli polské šlechty a Krymského chanátu nebo Turecka. Pak proti zvůli úřadů carského Ruska a rusifikaci. Výnosy z 1863, 1876 popíraly existenci Ukrajinců a ukrajinštiny. Představitelé ukrajinského kulturního života, spisovatelé, básníci a vědci byli hanlivě nazýváni mazepinci. Dodnes tvrdohlaví ruští šovinisté považují Ukrajince za popelštěné Rusy.

Ukrajinci v carském Rusku v tu dobu byli podporováni jen krajaný žijícími na ukrajinské Hališi a v Bukovině pod vládou Habsburků. Zde se rozvíjel ukrajinský kulturní a politický život, i když místní polská šlechta a buržoazie tomu kladla velké překážky. Za první světové války, kdy ruská armáda musela opustit obsazenou Halič, se v první řadě vyvážely ukrajinské archívy a knihovny. Tento poklad byl zničen nenávratně a vyvolal protesty pokrokových představitelů ruské veřejnosti. Smršť politických údálostí zachvátila Ukrajinu a Ukrajinci museli své plány a naděje hájit se zbraní v ruce proti Plákům, Maďarům, Rumunům, bílým a rudým armádám. V tom období se projevila slabost národního uvědomění a anarchismus u určité části obyvatelstva. Bolševici, poučení ze svých neúspěchů, začali propagovat ukrajinskou sovětskou moc na území Ukrajiny.

Nakonec byla Ukrajina rozdělena mezi Polsko, Rumunsko a na většině území Ukrajiny vznikla sovětská moc. Stalin trpí Ukrajině jen do konce dvacátých let. Pak přichází likvidace buržoazních nacionalistů, kolektivizace a hladomor 1932/1933, který zavinil stalinový režim bezohledným odvozem obilí a potravin z Ukrajiny.

Poté následují represe v letech 1932 - 1939, na jejichž konci zasahuje na Ukrajině Chruščov jako Stalinův emisař.

Také na Volyni a Haliči musela ukrajinská veřejnost čelit polonizaci. Ukrajinci se bránili pomocí interpelace ve sněmu a pomocí kooperace proti pronikání polského kapitálu na Ukrajinu. Radikálové dávali přednost násilí a agitaci. Patřili k UVO /Ukrajinské vojenské organizaci/ a pak OUN /Organizace ukrajinských nacionalistů/.

Na druhé straně stála Komunistická strana západní Ukrajiny, která agitovala za spojení se sovětskou Ukrajinou. Obě radikální křídla se nelítostně potírala.

Pád Polska a obsazení západní Ukrajiny Rudou armádou nic nevyřešil. NKVD zahájila deportaci polského a ukrajinského obyvatelstva, obviněného znovu z buržoazního nacionalismu. Na území Běloruska - konkrétně v lese Kuropaty u Krinska - jsou důkazy hromadných poprav Poláků a Bělorusů ze západního Běloruska.

Obsazení Ukrajiny fašistickým Německem ještě zkomplikovalo národnostní vztahy. Jestliže do srpna 1941 OUN podporovala Německo, po zatčení Ukrajinského výboru ve Lvově, který se měl stát příští ukrajinskou vládou, nastává obrat. V říjnu 1942 vzniká na Ukrajině UPA /Ukrajinská povstalecká armáda/, která bojuje proti Němcům a Maďarům, sovětským partyzánům a pak i proti Rudé armádě. Boje mezi UPA a sovětskou mocí pokračují do konce první poloviny padesátých let. Sovětská moc musela použít jak trestných a pacifikačních opatření, tak řady amnestií. Od této doby z úst představitelů vládních a stranických orgánů je slyšet jen o nebezpečí buržoazního nacionalismu. Už se nehovoří o mazepincích a chochlech jako za carského Ruska, ale o "banderovcích". Každý projev ukrajinských disidentů je označován za projev buržoazního nacionalismu a americké diverze. Dokonce i představitelé oficiálního ukrajinského umění a literatury byli tvrdě trestáni, když projevovali lásku ke své zemi.

Byl to básník Sosjura, který za války pracoval v ukrajinském partyzánském štábu jako vedoucí propagace. Také známý spisovatel O. Hončar byl kárán za svůj román Chrám. Za předcházející dílo obdržel Lenino-

vu cenu a za Chrám byl tvrdě kritizován vládním a stranickým aparátem. Jenže nebezpečí pro Ukrajince nečíhalo jen v kulturní, ale hlavně ve školské politice. Brežněv pokračoval v stalinském kurzu rusifikace Ukrajiny a podstatně snížil počet ukrajinských škol na Ukrajině ve prospěch ruských. Podobná situace se opakovala i v Bělorusku. To korespondovalo s úsilím stranického a státního aparátu, který od roku 1976 prosazoval vytvoření společné sovětské kultury a sovětského národa se státním jazykem. Jenže vývoj v současnosti ukazuje na neudržitelnost těchto plánů. Ukrajinci a ostatní neruské národy SSSR proti tomu protestují. Ukrajinci žádají změny nejenom v ekonomice a v ekologické politice svazové a republikvé vlády, ale očištění ukrajinských dějin a kultury od ústředního dikátu.

Není přece možné, aby o počtu ukrajinských škol, o vydávání učebnic v ukrajinštině se i nadále rozhodovalo v Moskvě. Aby se v Moskvě označovali pokrokoví a zpátečníčtí činitelé ukrajinských dějin.

Významný podíl na změnách má boj za povolení Řecko-katolické církve /uniatské/ na západní Ukrajině. Ukrajinská katolická církev, po zákazu v r. 1946, se stáhla do ilegality. Hromadné perzekuce kléru a věřících nic na věci nezměnily. V současné době přes všechny potíže je uniatská církev na cestě k oficiálnímu uznání.

Mlčení o Ukrajinské přestavbě a o poměrech na Ukrajině v poslední době přerušila KOMSOMOLSKÁ PRAVDA v čísle 284 z 11. L2. 1988. Článek je nazván "Krátká paměť" a nemá autora nebo se autor skrývá pod podpisem "oddělení propagandy".

Článek konstatuje s velkou nelibostí, že ve Lvově vychází v samizdatu "Ukrajinský vistnyk" /"Ukrajinský zpravodaj"/. Redaktorem novin je Vjačeslav Čornovil, kterému Komsomolská pravda proti všem pravidlům pravopisu pozměnila příjmení na Čornovol. Čornovil prošel očištěním brežněvských vězení a táborů. Svým postojem si získal autoritu mezi spoluvězni, ukrajinskou a světovou veřejností. Jak dokazuje článek, největší obavy Komsomolské pravdy vyvolává to, že Ukrajinci odmítají věřit pomluvám o ukrajinských dějinách a žádají pravdu. Ve Lvově se konalo shromáždění občanů u lvovské univerzity na počest Ivana Franka. Na tomto shromáždění promluvil ing. Ivan Makar, který vyzýval ukrajinské obyvatelstvo, aby stavělo pomníky bojovníkům UPA, kteří se stali obětí stalinsko-berijovského teroru. Redakce novin

samozřejmě protestuje, ale časy se přece mění. Autoři musí uznat, že v OUN a UPA bylo nemálo lidí, kteří si přáli přinést svému národu dobro a klidnou budoucnost.

Změny v názorech sovětských novinářů jsou pozoruhodné. Přesto se propagační oddělení snaží podle starého schématu přesvědčit čtenáře o nebezpečí ukrajinského nacionalismu. Současně protestuje proti vměšování francouzského tisku do ukrajinských záležitostí. Jak je vidět, v Sovětském svazu se hodně změnilo a probíhají tam pozoruhodné procesy, které nelibě nesou ~~nesou~~ představitelé starého myšlení a činů.

Jurij Těpljakov :

Dopisy z Afghánistánu

Politika M.S.Gorbačova a jeho stoupenců narazila hned na počátku na obtížný problém řešení afghánské otázky. Nejednalo se o vinu nového vedení, ale o hříchy a dluhy Brežněva a řady jeho spolupracovníků. Andropov za krátkou dobu své vlády neměl ani dost času ani dost sil, aby tento problém vyřešil. Další v řadě - Černěnko - postupoval v šlépějích Leonida Iljiče. Gorbačov začal řešit afghánský problém hned na Černěnkově pohřbu. Měl dost nepříjemnou debatu s prezidentem Pákistánu, generálem Haakem, kterého ostře napadl za pomoc afghánskému odboji.

Pak znovu nastalo období sovětských vojenských ofenziv proti afghánskému odboji, které nepřinesly jiné hmatatelné výsledky než lidské a materiální ztráty. Naopak odboj sílil a prosovětský režim v Kábulu ztrácel půdu pod nohama. Tlak vyvíjely jak země západní Evropy a USA, tak i země třetího světa, mimo jiné i sovětský přítel - Indie. To všechno nutilo sovětské vedení hledat cesty z těžko řešitelné situace.

V první řadě musel odejít z politické scény Babrak Karmal, dosazený sovětským vpádem v roce 1979. Novou postavou Afghánistánu se stal bývalý ministr vnitra a velitel neblaze proslulé tajné policie Chađu Nadžibullah. Nový "vůdce" vyhlašuje jednu amnestii za druhou a odvolává dřívější nařízení. Dokonce pravidelně začíná chodit do mešity. Ale ani tím se nic podstatného neřeší.

Odsun sovětských vojsk byl zastaven a znovu promluvily zbraně, Tisk nejdříve abhajoval sovětský vpád, později však dospívá k větší pravdomluvnosti. Nejde to lehce. Jenže tlak světové a sovětské veřejnosti, otázka poskytnutí pomoci zraněným a invalidům z afghánské války, tlak "afghánců" - t.j. bývalých vojáků Sovětské armády, kteří se vrátili z afghánského pekla, je k tomu nutí. Důkazem toho jsou články o Afghánistánu v sovětském tisku. Velmi zajímavý je článek Jurije Těpljaka.

Jedná se o pět dopisů mladého důstojníka Konstantina Panova, adresovaných příteli - členu výboru Komsomolu na stavební fakultě - Andreji Grigorjevovi.

Mladý důstojník píše, že většina těch, se kterými mluvil, je válkou zdeptána, protože nevidí pozitivní východisko. Lidé umírají, což nelze ničím omluvit. Během odchodu sovětských jednotek se situace v prostoru Gazni, kde pisatel sloužil, do určité míry zklidnila.

Druhý dopis přišel z Kábulu. V něm Konstantin vysvětluje a ze svého hlediska hodnotí normalizaci v Afghánistánu. Příčiny současného stavu v Afghánistánu vidí v chybách Karmalovy i sovětské vlády a vojenského velení.

Třetí dopis pravdivě líčí situaci, která vznikla v létě minulého roku. Upozorňuje na to, že opoziční síly v čele s Achmedem Šachem požádaly OSN, aby uznal jejich vládu. Achmed Šach má velkou podporu obyvatelstva. Jeho ozbrojené síly kontrolují všechny cesty z Kábulu k sovětským hranicím. Jeho jednotky propouštějí sovětské jednotky, ale ničí vládní oddíly. Achmed Šach byl velitelem afghánského odboje v Panširském údolí, které nikdy nebylo obsazeno sovětskou armádou. Světový tisk o něm psal jako o afghánském Titovi.

Informace 26-letého důstojníka potvrzují dopisovatelé novin sovětského UNO Krasnaja zvezda č.1 z 1.1.1989 Olijnyk a Chabarov. Článek "Na Salange" jedná o čtyřkilometrovém automobilovém tunelu v horách Hindukuš na cestě z Kábulu k hranicím SSSR. Tunel a cestu chrání sovětské vojáky, ale v poslední době se pány území staly oddíly Achmed Šacha Masuda. Bunkry opozičních oddílů jsou ve vyšších polohách a kontrolují sovětské bunkry. Obě strany dodržují příměří.

Čtvrtý dopis je psán v době bojové akce oddílu, který musel krýt odchod sovětské kolony do SSSR. V takových podmínkách platí jedno pravidlo: všichni musí držet pohromadě. Zde se dospívá velmi rychle. Zde si začínáš vážit klidu, slunce, zeleně, kousku chleba a možnosti nadržet stále samopal připravený k palbě.

Pátý dopis je znovu z Kábulu. V něm si konstantin snaží představit budoucnost afghánistánu po odchodu sovětských jednotek. Přestože vojáky vládní armády někdy opouštějí své jednotky a přecházejí na stranu opozice, mladý důstojník zjišťuje,

že postavení Nadžibullaha se dost stabilizovalo a opozice ho bude těžko sesazovat. Jenže Nadžibullah nemůže učinit ani krok bez tělesné stráže. O budoucnosti Afghánistánu musí rozhodnout afghánský lid.

Autor článku Těpljakov píše:

"Dopisy jsou přečteny. Vy si myslíte: jak je to jen možné? Chcete slyšet mé mínění? Válka v Afghánistánu nemá jen jednu tvář. A dopisy jsou jen součástí celkového obrazu."

O b s a h :

str.

MOSKOVSKIJE NOVOSTI 1.1.1989 Pravda, jen pravda, to není jednoduché	1
PRAVDA 5.1.1989 S.Vtorušin: Z vlastní zahrady	4
MOSKOVSKIJE NOVOSTI 27.11.1988 Roy Medvědčev: Naše obžaloba Stalina	5
Diskuse spisovatelů na stránkách časopisů LITĚRATURNAJA ROSSIJA, OGOŇOK a PRAVDA	11
LITĚRATURNAJA ROSSIJA 28.10.1988	12
OGOŇOK č.52	16
OGOŇOK č.1 z 1.1.1989 Otevřený dopis Juriji Bondarevovi	18a
LITĚRATURNAJA GAZETA č.2 z 11.1.1989 Ohlas diskuse na setkání M.S.Gorbačova s představiteli inteligence	19
Dopis do PRAVDY, který odeslali spisovatelé M.Alexejev, V.Astafjev, V.Bělov, P.Proskurin, V.Rasputin, S.Vikulov a režisér S.Bondarčuk	22
PRAVDA 28.1.1989 Ve jménu konsolidace	23a
Přestavda na Ukrajině K článku "Krátká paměť" v KOMSOMOLSKÉ PRAVDĚ z 11.12.1988	24
Afghánistán očima vojáků MOSKOVSKIJE NOVOSTI z 18.12.1988	28